

УДК 656:681.518.5

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЙ ТРАНСПОРТНОЇ ТА СКЛАДСЬКОЇ ЛОГІСТИКИ ПРИ ВИРОБНИЦТВІ ПРОДУКЦІЇ АПК

Кравцов А.Г., ст. викладач

*(Харківський національний технічний університет сільського
господарства ім. П. Василенка)*

Проведено аналіз перспектив впровадження концепцій транспортної та складської логістики в сферу АПК, направлених на оптимізацію та управління ланцюгами постачання сільськогосподарської продукції і процесу її зберігання для зменшення собівартості, а також підвищення її конкурентоспроможності.

Актуальність. Одним з найбільш перспективних секторів економіки України, який динамічно розвивається, є агропромисловий комплекс, так як основна продукція, що отримується в результаті його функціонування, спрямована на забезпечення життєдіяльності населення та інших галузей економіки. В останні роки Україна остаточно зарекомендувала себе як потужного гравця на світовому ринку продовольства. Так, за даними [1] щорічно збільшуються обсяги експорту вітчизняної сільгосппродукції. Лише в 2012 році Україна поставила на зовнішні ринки продукції АПК на 18,2 мільярда доларів, що на 40% більше, ніж у 2011 році.

Останнім часом спостерігається чітка динаміка зростання виробництва зернових та олійно-насінневих культур. За всю історію існування незалежної України 2013 рік став рекордним по вирощуванню зернових та соняшнику [2], про що свідчать дані представлені на рис. 1 та 2.

Збільшення вирощування зернових культур та соняшника безумовно позитивно впливає на економічний розвиток України, зростання її долі на

міжнародних ринках, підвищення конкурентоспроможності за рахунок якісних та собівартісних показників, але цим самим викликає ряд проблем, які пов'язані з процесом транспортування та зберігання такої великої кількості продукції.

Перед виробниками сільськогосподарської продукції щорічно постає проблема її транспортування та зберігання, тобто, виникає питання «чим везти?» та «куди везти?». Перша проблема пов'язана, здебільшого, з вибором транспортних засобів, їх наявністю та оптимізацією транспортного процесу. Друга проблема включає в себе особливості процесу розвантаження, розміщення та безпосереднього зберігання сільськогосподарської продукції.

Мета даної роботи полягає в аналізі перспектив впровадження логістичних концепцій, направлених на вдосконалення транспортного процесу та процесу зберігання продукції АПК, для зменшення собівартості та підвищення її конкурентоспроможності.

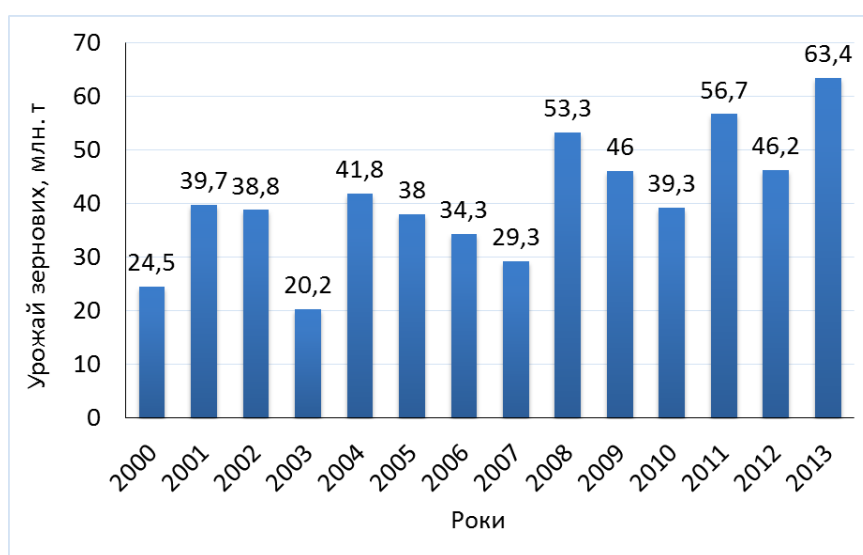

Рисунок 1 – Динаміка зростання вирощування зернових

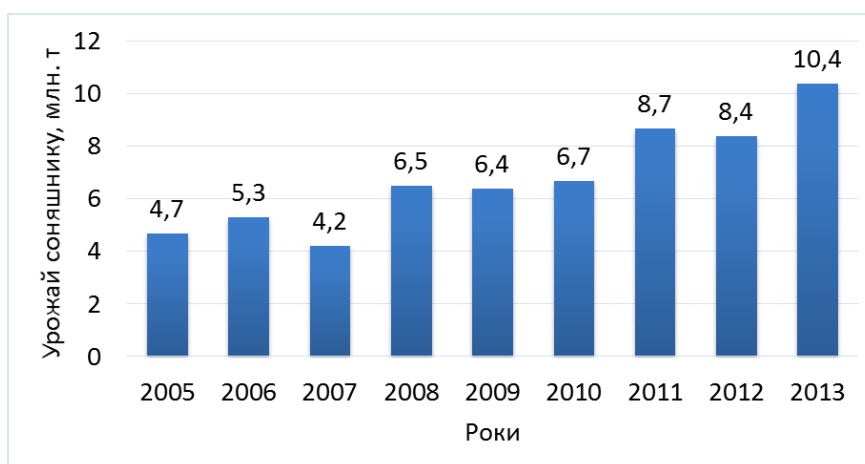

Рисунок 2 – Динаміка зростання вирощування соняшнику

Викладення основного матеріалу

У процесі виробництва сільськогосподарської продукції транспорт істотно впливає на її собівартість, а також на ефективність процесу

виробництва, а, відповідно, і на ціну. Зменшення транспортної складової у собівартості виробленої готової продукції сприяє підвищенню ефективності виробництва сільськогосподарської продукції. Транспортні витрати можливо зменшити за рахунок підвищення активності функціонування транспорту, заміни одного виду на інший більш ефективний для перевезення відповідного виду продукції, вдосконалення його територіальної організації [3].

Важливість транспортної складової у виробничому процесі сільськогосподарських підприємств не викликає сумніву, оскільки виробництво будь-якої продукції потребує переміщення вантажів, при цьому транспортні витрати в структурі собівартості можуть сягати 30% [4,5].

Головним показником, який свідчить про рівень організації транспортно-логістичної системи підприємства, є експлуатаційна швидкість. Цей показник на підприємстві має досить мале значення і негативну тенденцію. Головною причиною зменшення цього показника є низький рівень організації руху транспортних засобів та виконання навантажувально-розвантажувальних робіт, що спричиняє збільшення простоїв транспортних засобів. Здебільшого перевезення сільськогосподарської продукції від місця її виготовлення до місця зберігання відбувається за схемою маятникових маршрутів з коефіцієнтом використання пробігу 0,5. Також слід звернути увагу на зростання витрат пального, що відображає зниження технічного рівня експлуатації автопарку.

Крім того, варто відзначити техногенне навантаження транспорту, оскільки він зумовлює 40 – 50% усіх шкідливих викидів в атмосферу, зокрема 26% викидів CO₂[6]. До того ж транспортні засоби спричиняють ущільнення ґрунту, що, в свою чергу, призводить до зменшення врожайності за рахунок зміни фізико-механічних властивостей ґрунту.

Перевезення сільськогосподарської продукції можна поділити на 2 види: внутрішні перевезення в межах країни, областей та регіонів, що направлені на забезпечення потреби внутрішнього ринку, а також зовнішні перевезення, які спрямовані на здійснення експортної торгівлі з країнами-споживачами.

З України здійснюється експорт та перевезення наступної продукції сільського господарства – соняшникова олія, зерно, кукурудза, молочні продукти, соя, горох, просо, ріпак, насіння для посадки і так далі. Найпоширеніший тип зовнішніх перевезень в цій галузі – це експорт зерна, так як Україна входить в ТОП 5 країн у світі з вирощування пшениці.

Експорт сільськогосподарської продукції здійснюється по-різному залежно від обсягу партій. Якщо це велика партія, то перевезення здійснюється через зернові термінали суднами, якщо це не велика партія, то вигідно здійснювати контейнерними перевезеннями. Культура поміщається в контейнер і транспортується судном контейнеровозом.

Тобто, у перевезеннях продукції АПК важливу роль відіграють всі види транспорту, зокрема внутрішні перевезення здійснюються здебільшого автомобільним транспортом, а зовнішні – морським та, в меншій мірі, залізничним. Взагалі, просторове переміщення сільськогосподарської продукції потребує чіткої взаємодії декількох видів транспорту. Мультимодальна система

перевезень дасть змогу вдосконалити процес транспортування продукції АПК та вплинути на її собівартість.

Від розвиненості транспортної мережі, її технічного стану, спрямованості залізниць і автомобільних доріг залежать особливості територіальної організації АПК, регулярність зв'язків між його основними ланками, ефективність транспортного процесу, його екологічність, що потребує розробки і впровадження відповідних заходів.

Концепцією транспортної логістики підприємств АПК є використання різних видів транспорту і перевезення різного класу вантажів з урахуванням їхньої специфіки та сезонності, а також інших виробничих факторів підприємств. Наприклад, відстань внутрішньогосподарських перевезень прямо пропорційно залежить від площі сільськогосподарських угідь господарства: при підвищенні ступеня пересіченості рельєфу, у зв'язку з видовженням полів і кривизною доріг, відстань перевезень зростає[7]. Також важливу роль відіграє дорожній фактор, особливо це стосується польових доріг, які дають змогу зменшувати пробіги, цим самим відбувається економія пального.

Якщо взяти до уваги основну мету транспортної логістики, яка полягає у вчасному переміщенні вантажів за вказаними маршрутами з найменшими витратами на здійснення транспортування та операції по завантаженню та розвантаженню, то до основних напрямів удосконалення системи та підвищення ефективності транспортного процесу у перевезенні продукції АПК є:

- забезпечення ритмічності, своєчасності доставки та збереження продукції, що переміщається;
- розширення впровадження спеціалізованого транспорту різноплановими транспортними компаніями;
- узгодження і оптимізація діяльності всіх видів транспорту, що беруть участь у просторовому переміщенні відповідної продукції;
- розширення та поглиблення мережі мультимодальних, комбінованих перевезень продукції АПК.

Реалізація вказаних заходів сприятиме раціоналізації та оптимізації транспортних перевезень продукції АПК.

Головним елементом логістичної діяльності підприємства агроспрямування є відповідні матеріалопотоки. Як відомо, формування матеріалопотоку неможливе без переміщення об'єктів та засобів виробництва в просторі, що є одним з головних завдань транспортної логістики, рис. 3.

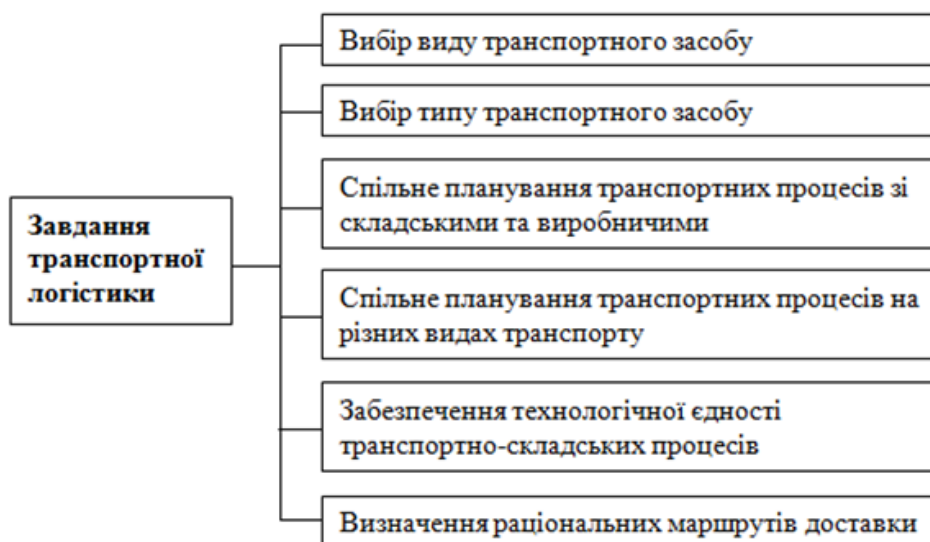

Рисунок 3 – Основні завдання транспортної логістики

З огляду на зазначене, управління транспортною логістикою потребує нового підходу задля зменшення питомої ваги транспортних витрат у структурі собівартості продукції та скорочення довжини виробничих матеріалопотоків в часі. Виробнича діяльність має створювати синергізм ефективності використання транспорту в поєднанні зі складськими процесами.

Процес складування, зберігання та розподілу сільськогосподарської продукції відіграє досить важливу роль у формуванні відповідного за спрямуванням матеріалопотоку.

Більшість виробленої продукції сільськогосподарських підприємств, такої як пшениця, соняшник, кукурудза та інші, потребують відповідних умов зберігання. Здебільшого це здійснюється на централізованих зерносховищах та елеваторах. Стрімке зростання виробництва перерахованої продукції, що чітко спостерігається в останні роки, викликає ряд проблем, які пов'язані з недосконалою системою приймальних пунктів, застарілим обладнанням елеваторів, незлагодженістю навантажувально-розвантажувальних робіт з транспортним процесом.

Саме незлагодженість навантажувально-розвантажувальних робіт з транспортним процесом призводить до зменшення експлуатаційної швидкості транспортних засобів, тобто відбувається збільшення інтервалу часу наїздки. Це, в свою чергу, призведе до збільшення кількості транспортних засобів або простою зернозбиральних машин, що порушить непереривність процесу, а, відповідно, і підвищить собівартість продукції. Також це призведе до неминучого простою транспортних засобів, великого їх скупчення в пунктах прийому сільськогосподарської продукції, що чітко спостерігалось під час збиральної компанії зернових 2013 року.

Одним із шляхів вирішення даної проблеми є підвищення ефективності та вдосконалення навантажувально-розвантажувальних робіт, а також створення синергізму процесу складування та транспортування як невід'ємної складової загального виробничого процесу, що схематично зображено на рис. 4.

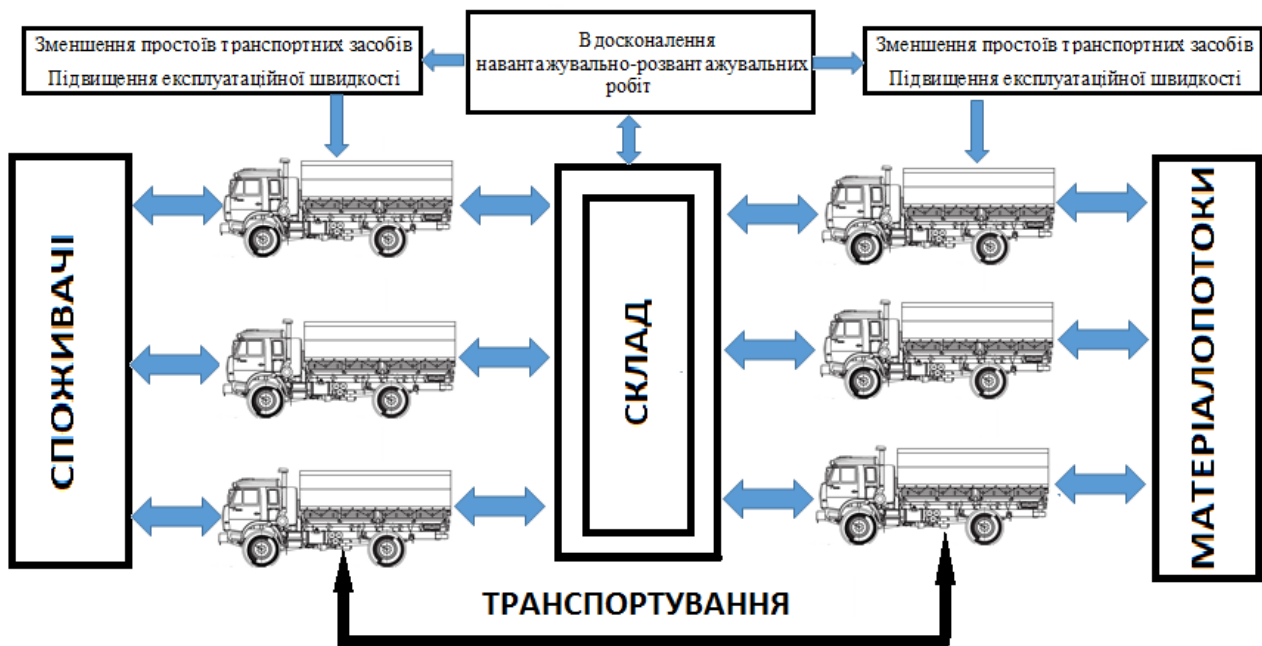

Рисунок 4 – Синергізм транспортного та складського процесів

Висновки: Впровадження логістичних концепцій як транспортної, так і складської логістики дасть можливість створити синергізм між процесом транспортування та процесами складування, розміщення і зберігання продукції АПК, що вплине на зменшення її собівартості шляхом зниження транспортної складової в загальнопромисловому процесі, підвищення конкурентоспроможності отриманих матеріалопотоків в вигляді різнопланової сільськогосподарської продукції, виведення її на світові ринки збуту та підвищення експорту. Це, безумовно, позитивно відобразиться на загальному економічному становищі України, що наразі як ніколи є актуальним.

Список літератури

1. http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=246431478
2. http://delo.ua/business/itogi-2013-goda-dlja-apk-grustnyj-prazdnik-223294/?supdated_new=1394452051.
3. Пепа Т.В. Система забезпечення ефективності транспортного процесу при перевезенні продукції АПК / Т.В.Пепа, Л.Г.Чернюк // Збірник наукових праць ВНАУ: Економічні науки. – 2012. – №4 (70). – С. 59 – 68.
4. Герелиця Р. О. Особливості транспортної логістики підприємств АПК / Р. О. Герелиця // Формування стратегії розвитку регіонального АПК: матеріали 4-ої міжфакультетської наук.-практ. конф. Молодих вчених, 30 травня 2008р. – Житомир, 2008. – С. 187 – 189.
5. Експлуатація машинно-тракторного парку в аграрному виробництві / [В. Ю. Ільченко, П. І. Карасьов, А.С. Лімонт та ін.]; за ред. В.Ю.Ільченка. – К. : Урожай, 1993. – 288 с.

6. Котелянець В.І. Транспортний фактор в АПК / В. І. Котелянець.– К. : ІАЕ, 1999. – 28 с.

7. Фришев С. Г. Загальний курс транспорту: навч. посібник / С.Г. Фришев, І.І. Мельник, С.М. Бондар: за ред. проф. С. Г. Фришева. – Ніжин : Вид-во «Аспект-поліграф», 2007. — 162 с.

Аннотация

ПЕРСПЕКТИВЫ ВНЕДРЕНИЯ КОНЦЕПЦИЙ ТРАНСПОРТНОЙ И СКЛАДСКОЙ ЛОГИСТИКИ ПРИ ПРОИЗВОДСТВЕ ПРОДУКЦИИ АПК

Кравцов А.Г.

Анализ перспектив внедрения концепций транспортной и складской логистики в сферу АПК, направленных на оптимизацию и управление цепями поставок сельскохозяйственной продукции и процесса ее хранения для уменьшения себестоимости, а также повышение ее конкурентоспособности был проведен.

Abstract

PROSPECTS FOR IMPLEMENTATION OF THE CONCEPTS OF TRANSPORT AND WAREHOUSE LOGISTICS IN THE PRODUCTION PROCESS APK

Kravcov A.G.

Analysis of prospects for the introduction of the concepts of transportation and warehousing logistics in agriculture aimed at the optimization and supply chain management of agricultural products and process it storage to reduce costs, as well as enhancing its competitiveness was held.